

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

หน่อไม้ฝรั่งเป็นพืชผักที่มีศักยภาพในการส่งออก มีแนวโน้มในการส่งออกที่ดี โดยเฉพาะการส่งออกผลผลิตสดและยังเป็นพืชผักทางเลือกอีกชนิดหนึ่งของเกษตรกรที่ให้ผลตอบแทนสูง การส่งเสริมการปลูกหน่อไม้ฝรั่งในประเทศไทยเริ่มในปี 2529 โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มอบหมายให้กรมส่งเสริมการเกษตรรับผิดชอบและศึกษาความเป็นไปได้ ในการส่งเสริมการปลูกหน่อไม้ฝรั่ง รวมทั้งพิจารณาพื้นที่ที่เหมาะสมในการดำเนินการ ซึ่งเมื่อได้ศึกษาแล้วเห็นว่าหน่อไม้ฝรั่งเป็นพืชผักที่น่าสนใจและสามารถปลูกได้ดีในพื้นที่ต่างๆ ตลอดจนมีตลาดรับซื้อที่แน่นอน ราคาซื้อขายอยู่ในเกณฑ์ดี และมีสัญญาซื้อขายระหว่างกลุ่มเกษตรกรและบริษัท นอกจากนี้หน่อไม้ฝรั่งเป็นพืชที่ให้ผลตอบแทนสูงแก่เกษตรกรและเป็นการสนับสนุนนโยบายการส่งออกผลผลิตการเกษตรของรัฐบาล ดังนั้นจึงได้เริ่มดำเนินโครงการส่งเสริมการผลิตหน่อไม้ฝรั่งในรูปแบบครบวงจร โดยมีบริษัทธานียามา สยาม จำกัด เป็นผู้รับซื้อและทำสัญญาซื้อขายกับกลุ่มเกษตรกรและประกันราคารับซื้อตั้งแต่ปี 2529 จนถึงปัจจุบัน

รูปแบบการดำเนินการส่งเสริมการผลิตหน่อไม้ฝรั่งของประเทศไทย ดำเนินการในรูปแบบครบวงจร โดยมีบริษัทผู้รับซื้อทำสัญญาซื้อขายกับกลุ่มเกษตรกรและประกันราคารับซื้อผลผลิตตามมาตรฐาน เหตุที่หน่อไม้ฝรั่งจำเป็นต้องใช้ระบบการผลิตแบบครบวงจร เนื่องจากเป็นพืชที่มีความเสี่ยงต่อเกษตรกร เพราะใช้เวลาปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวเป็นเวลา 6-8 เดือน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2547) การลงทุนในการผลิตสูงและตลาดหลักยังอาศัยตลาดต่างประเทศ โดยตลาดต่างประเทศที่สำคัญคือ ประเทศญี่ปุ่น รองลงมาได้แก่ตลาดยุโรป และตลาดในแถบเอเชีย ได้แก่ ฮ่องกง สิงคโปร์ และเวียดนาม ในปัจจุบันผู้ส่งออกมีความต้องการหน่อไม้ฝรั่งหน่อเขียวสดเพิ่มขึ้น จนทำให้ผลผลิตที่ได้ไม่เพียงพอกับความต้องการ จึงต้องเร่งรัดในการเพิ่มปริมาณผลผลิตและการปรับปรุงคุณภาพของผลผลิต เพื่อสนองความต้องการของตลาด

ปีเพาะปลูก 2546/47 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่งเพื่อการส่งออกรวม 12,275 ไร่ (ตารางที่ 1) จำนวนเกษตรกร 4,457 ราย ปลูกมากในจังหวัดนครปฐม ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี

ประจวบคีรีขันธ์ กาฬสินธุ์ สกลนคร มหาสารคาม นครราชสีมา ร้อยเอ็ด และสระแก้ว โดยพื้นที่ปลูกทั้งหมดเป็นการปลูกหน่อไม้ฝรั่งชนิดหน่อเขียว

ตารางที่ 1 พื้นที่ปลูกและผลผลิตของหน่อไม้ฝรั่งเพื่อการส่งออก จำแนกตามรายภาคปีเพาะปลูก 2546/47

ภาค	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)
ตะวันตก	11,103.75	16,656
ตะวันออก	739	1,108.5
ตะวันออกเฉียงเหนือ	432.25	648
รวม	12,275	18,412.5

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร (2547)

การส่งออกหน่อไม้ฝรั่งสดของประเทศไทยในรอบ 4 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี 2545 - 2548 พบว่ามีมูลค่าเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2545 ประเทศไทยส่งออกหน่อไม้ฝรั่งสดประมาณ 6,980 ตัน มูลค่า 646.94 ล้านบาท และในปี 2548 มีปริมาณการส่งออก 15,762.82 ตัน มูลค่า 1,131.93 ล้านบาท ปริมาณการส่งออกมีอัตราเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 23.95 เปอร์เซ็นต์ ประเทศคู่ค้าที่สำคัญของประเทศไทย คือ ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไต้หวัน จากสถิติการส่งออกจะเห็นได้ว่าตั้งแต่ปี 2545 เป็นต้นมา ประเทศไต้หวันเริ่มมีการนำเข้าหน่อไม้ฝรั่งสดจากไทยมากขึ้น (ตารางที่ 2)

ในด้านแหล่งผลิตของประเทศไทยนั้น จังหวัดกาญจนบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันตกที่มีพื้นที่ในการผลิตหน่อไม้ฝรั่งมากเป็นอันดับ 3 รองจาก จังหวัดราชบุรี และจังหวัดนครปฐม (ตารางที่ 3) เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ที่สามารถขยายพื้นที่การเพาะปลูกได้ และมีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ พื้นที่การเพาะปลูกพืชผักส่วนใหญ่อยู่ในเขตชลประทาน (กรมพัฒนาที่ดิน, 2547) ดังนั้นจึงเหมาะสมในการส่งเสริมให้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งเพื่อการส่งออก หน่อไม้ฝรั่งเป็นพืชผักที่มีการประกันราคารับซื้อให้กับเกษตรกร เกษตรกรไม่ต้องเสี่ยงเรื่องตลาดและราคา ถ้าสามารถรักษาคุณภาพของหน่อไม้ฝรั่งเพื่อการส่งออก ให้ได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาดการผลิตหน่อไม้ฝรั่งในจังหวัดกาญจนบุรีเกือบทั้งหมดมีการซื้อขายภายใต้สัญญาข้อตกลง โดยมีการตก

ลงล่วงหน้าทั้งในด้านระยะเวลา ปริมาณ และราคาของผลผลิตซึ่งช่วยสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรผู้ปลูก เพราะมีตลาดรับซื้อผลผลิตที่แน่นอนและระดับราคาที่มีข้อตกลงล่วงหน้า ทำให้เกษตรกรได้รับรายได้มั่นคงและเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 2 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกหน่อไม้ฝรั่งของประเทศไทย ปี พ.ศ.2545 – 2548

(ปริมาณ : ตัน)

(มูลค่า : ล้านบาท)

รายการ	2545		2546		2547		2548	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
หน่อไม้ฝรั่งสด	6,980	646.94	8,011	592.13	11,911	987.63	15,762.82	1,131.93
ญี่ปุ่น	2,727	466.34	3,030	427.41	4,280	692.96	4,583.01	758.33
ออสเตรเลีย	72	5.09	18	1.35	265	19.39	258.09	24.33
ไต้หวัน	3,911	139.25	4,749	139.21	6,917	225.61	10,394.43	288.13
เยอรมัน	-	-	-	-	5	1	12	2.33
เนเธอร์แลนด์	27	4.71	5	0.85	15	3.21	39.82	7.59
สหราชอาณาจักร	70	11.97	66	10.26	53	7.74	82.97	10.35
สาธารณรัฐเกาหลี	34	2.72	64	3.88	45	4.63	53.45	5.67
สิงคโปร์	16	0.51	13	0.58	51	2.24	19.5	.79
ฮ่องกง	16	3.4	13	0.34	108	11.05	42.69	7.23
เคนมาร์ก	22	5.82	12	2.97	27	7.64	9.22	2.57
สหรัฐอเมริกา	-	-	10	0.29	-	-	1.32	0.06
สวีเดน	2.41	0.63	7.30	2.12	11.34	2.82	11.95	3.70
ฝรั่งเศส	4.24	0.72	2.24	0.57	3.20	0.97	50.23	12.18
เวียดนาม	-	-	-	-	2.12	0.14	13.41	1.32
สาธารณรัฐแอฟริกากลาง	7.74	2.73	5.38	2.06	16.96	5.10	23.60	3.89
อื่นๆ	16.62	0.91	70	2.38	111.38	3.13	167.13	3.46

หมายเหตุ: ส่งออกเฉพาะหน่อไม้ฝรั่งสดแช่เย็น

ที่มา: กรมศุลกากร (2549)

ตารางที่ 3 เนื้อที่เพาะปลูกของหน่อไม้ฝรั่ง รายจังหวัดในภาคตะวันตก ปีเพาะปลูก 2546/47

จังหวัด	พื้นที่เพาะปลูก	
	ไร่	ร้อยละ
ราชบุรี	4,155	37.42
นครปฐม	3,347.75	30.15
กาญจนบุรี	2,408	21.69
สุพรรณบุรี	903	8.13
ประจวบคีรีขันธ์	290	2.61
รวม	11,103.75	100.00

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร (2547)

จังหวัดกาญจนบุรี เริ่มปลูกหน่อไม้ฝรั่งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 ในพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอไทรโยค อำเภอท่าม่วง อำเภอเมืองและอำเภอทองผาภูมิ ซึ่งอำเภอไทรโยค อำเภอเมือง และอำเภอทองผาภูมิ ได้เลิกปลูกไปแล้ว ปัจจุบันจังหวัดกาญจนบุรี มีพื้นที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่งรวมทั้งหมด 2,408 ไร่ เกษตรกร 1,239 ราย โดยมีปลูกใน 5 อำเภอ ดังนี้ อำเภอด่านมะขามเตี้ย อำเภอบ่อพลอย อำเภอหนองปรือ อำเภอท่าม่วง และอำเภอท่ามะกา พันธุ์ที่ใช้ปลูกส่วนใหญ่คือ พันธุ์ Brocked improved, Brocked imperial, UC 157, Atlas, Apollo

เกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งได้รวมตัวจัดตั้งเป็นกลุ่มผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งขึ้น (ตารางที่ 4) โดยเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นการผลิตแบบมีสัญญา มีพื้นที่เพาะปลูกหน่อไม้ฝรั่งเฉลี่ยรายละ 2.42 ไร่

สำหรับอำเภอด่านมะขามเตี้ย มีพื้นที่ทั้งหมด 434,375 ไร่ พื้นที่การเกษตร 205,386 ไร่ มีครัวเรือนเกษตรกร 5,019 ครัวเรือน เกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือ การทำนา ปลูกอ้อยและปลูกมันสำปะหลัง มีบางส่วนปลูกพืชผักเป็นอาชีพเสริม มีพื้นที่ในการปลูกพืชผักรวม 5,843 ไร่ พืชผักที่นิยมปลูก เช่น กระเจี๊ยบเขียว กะหล่ำดอก กะหล่ำปลี ข้าวโพดฝักอ่อน ข้าวโพดหวาน คื่นห่อ แตงกวา แตงโม ผักกาดหัว ถั่วฝักยาว ผักบุ้งจีน พริกขี้หนู มะเขือเทศ ฟักทอง ถั่วแขก มะเขือยาว หน่อไม้ฝรั่ง ต้นหอม เป็นต้น (สำนักงานเกษตรอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี, 2547) อำเภอด่านมะขามเตี้ย มีพื้นที่ในการปลูกหน่อไม้ฝรั่งรวม 1,577 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 65.50

ของพื้นที่เพาะปลูกหน่อไม้ฝรั่งของจังหวัด ดังนั้นจึงเป็นอำเภอที่มีการปลูกหน่อไม้ฝรั่งมากที่สุด
ในจังหวัดกาญจนบุรี (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 4 กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งเพื่อการส่งออก จังหวัดกาญจนบุรี ปี 2546/47

กลุ่ม	อำเภอ	พื้นที่ปลูก (ไร่)	เกษตรกร (ราย)	บริษัทที่ทำสัญญา
1. ค่านมะขามเตี้ย	ค่านมะขามเตี้ย	389	189	บ.ธานียามา สยาม จำกัด
2. โป่งนก	ค่านมะขามเตี้ย	128	74	บ.ธานียามา สยาม จำกัด
3. ผักปลอดสารพิษ	ค่านมะขามเตี้ย	370	120	บ.ริเวอร์แคว จำกัด
4. หนองขุย	ค่านมะขามเตี้ย	320	130	บ.ธานียามา สยาม จำกัด
5. หนองปล้อง	ค่านมะขามเตี้ย	300	183	บ.ธานียามา สยาม จำกัด
6. คาเซ่ค่านมะขามเตี้ย	ค่านมะขามเตี้ย	70	36	บ.สวิฟท์ จำกัด
7. หนองกร่าง	บ่อพลอย	245	74	บ.ธานียามา สยาม จำกัด
8. บ้านตะวัน	บ่อพลอย	150	120	บ.สวิฟท์ จำกัด
9. บ่อพลอย	บ่อพลอย	250	145	บ.ธานียามา สยาม จำกัด
10. บ้านสมเด็จเจริญ	หนองปรือ	30	18	บ.ริเวอร์แคว จำกัด
11. ท่าม่วง	ท่าม่วง	50	33	บ.ธานียามา สยาม จำกัด
12. ท่ามะกา	ท่ามะกา	106	59	บ.ลิกรีนโปรดักส์ จำกัด

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร (2547)

จากข้อมูลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าหน่อไม้ฝรั่งจัดเป็นพืชเศรษฐกิจ ที่มีความสำคัญสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรและประเทศเป็นอย่างมาก ดังนั้นการศึกษาวเคราะห์ทางการเงินของการลงทุนปลูกหน่อไม้ฝรั่ง อำเภอค่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจจะศึกษาทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ต้นทุน รายได้ และกำไรที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยต่อปี ตลอดจนผลตอบแทนทางการเงินในการลงทุนผลิตหน่อไม้ฝรั่งตลอดช่วงอายุ 5 ปี เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจลงทุนของเกษตรกรและผู้สนใจ

ตารางที่ 5 เนื้อที่เพาะปลูกของหน่อไม้ฝรั่ง รายอำเภอในจังหวัดกาญจนบุรี ปีเพาะปลูก 2546/47

อำเภอ	พื้นที่เพาะปลูก	
	ไร่	ร้อยละ
อ. ด่านมะขามเตี้ย	1,577	65.50
อ. บ่อพลอย	645	26.79
อ. ท่ามะกา	106	4.40
อ. ท่าม่วง	50	2.08
อ. หนองปรือ	30	1.25
รวม	2,408	100.00

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร (2547)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่ง
อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์ต้นทุน รายได้ และกำไรต่อปี ในการลงทุนปลูกหน่อไม้ฝรั่งของเกษตรกร
อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินในการลงทุนปลูกหน่อไม้ฝรั่งของเกษตรกรอำเภอ
ด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษานี้ สามารถเป็นแนวทางในการประกอบการตัดสินใจที่เหมาะสมของเกษตรกร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรผู้สนใจในการลงทุนปลูกหน่อไม้ฝรั่ง นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางส่งเสริมการผลิต รวมทั้งปรับปรุงความสามารถในการเพิ่มกำไรให้กับเกษตรกรในอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ จะทำการศึกษาดังกล่าวทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การวิเคราะห์ทางการเงินในการลงทุนปลูกหน่อไม้ฝรั่ง ในปีการเพาะปลูก 2547/48 โดยสุ่มตัวอย่างจากเกษตรกรที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่ง ในอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นอำเภอที่ทำการปลูกหน่อไม้ฝรั่งมากที่สุด ทำการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะเกษตรกรที่ทำสัญญาซื้อขายกับบริษัท ธานีมา สยาม จำกัด

วิธีการวิจัย

วิธีการเก็บข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ที่ทำการศึกษโดยตรง ซึ่งวิธีการที่ได้มาของข้อมูลนั้นมาจากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่ง โดยใช้แบบสอบถาม และวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จำนวนทั้งสิ้น 30 ตัวอย่าง จากเกษตรกรในอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งทำสัญญาซื้อขายหน่อไม้ฝรั่งกับบริษัทธานีมา สยาม จำกัด ประกอบด้วยจำนวนเกษตรกรที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่งในปีที่ 1-5 จำนวนปีละ 6 ราย รวมทั้งสิ้น 30 ราย

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) รวบรวมจากหนังสือ เอกสาร บทความ วิทยานิพนธ์ และข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ทางราชการเกี่ยวกับหน่อไม้ฝรั่ง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมศุลกากร สำนักงานเกษตรจังหวัดกาญจนบุรี สำนักงานเกษตรอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี เป็นต้น

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) นำมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อทราบถึงสภาพทั่วไปทางด้านการผลิต เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ปัญหาและอุปสรรค ในการปลูก

หน่วยไม้ฝรั่ง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยใช้สถิติอย่างง่าย เช่น ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ เป็นต้น

2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative analysis) เป็นการนำข้อมูลจากการสำรวจมาวิเคราะห์ ด้านต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินของการลงทุน

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จะทำการวิเคราะห์ต้นทุน รายได้ และกำไรต่อปี ในการผลิตหน่วยไม้ฝรั่ง โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกรมาทำการคำนวณหาต้นทุน ซึ่งประกอบด้วยต้นทุนคงที่ ต้นทุนผันแปร ต้นทุนที่เป็นเงินสด และต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสด รายได้และกำไรต่อปี จากการผลิตหน่วยไม้ฝรั่ง

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 จะทำการวิเคราะห์ทางการเงินของโครงการลงทุนทางการเงิน (Financial analysis investment project) ในการผลิตหน่วยไม้ฝรั่ง ตั้งแต่ปีที่ 1 ถึงปีที่ 5 การวิเคราะห์นี้ตัวชี้วัดที่นำมาใช้ในการลงทุนหรือความเป็นไปได้ในการลงทุนจะใช้หลักเกณฑ์การตัดสินใจ 3 ประการคือ มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net present value : NPV) อัตราส่วนรายได้ต่อค่าใช้จ่าย (Benefit/cost ratio : BCR) และอัตราผลตอบแทนการลงทุน (Internal rate of return : IRR)